ANERKENDELSE OG STØTTE

VETERANPOLITIK

REGERINGEN Oktober 2010

Indhold

Forord 3

1 Kort om baggrunden 4

2 Regeringens veteranpolitik 6

3 Udfordringer 8
- Veteraner generelt 9
- De pårørende 11
- De sårede 12

4 Anerkendelse og støtte 14
- Anerkendelse 16
- Støtte 18

ANERKENDELSE OG STØTTE

VETERANPOLITIK

REGERINGEN Oktober 2010

Forord

Danmarks forsvar har blandt andet til opgave at forebygge konflikter og krig samt fremme en fredelig udvikling i verden med respekt for menneskerettighederne.

Derfor har Danmark udsendt soldater til mange af verdens brændpunkter. Siden Danmark i 1992 sendte en fredsbevarende styrke til Balkan, har flere end 26.000 ansatte været udsendt en eller flere gange i internationale operationer.

For regeringen er det magtpåliggende at anerkende den værdifulde indsats, som veteranerne og deres pårørende har ydet for Danmark.

De fleste veteraner vender hjem med oplevelser og erfaringer, der har udviklet dem fagligt og udvidet deres horisont. En mindre del af veteranerne har behov for støtte til at klare psykiske og sociale belastninger eller fysiske skader, som de har fået af udsendelsen. Det kan betyde, at udsatte veteraner i nogle situationer skal gives en supplerende støtte for at være stillet på lige fod med andre borgere i Danmark. Det er en opgave for hele samfundet. Det ansvar, som stat, regioner og kommuner tager for at løfte opgaven, suppleres heldigvis af frivillige organisationer, ligesom at veteranerne selv gør deres.

Regeringen ønsker med denne politik at sætte rammerne for, hvordan samfundet bedst anerkender og om nødvendigt støtter veteranerne. Opgaven kræver koordination mellem mange aktører, og vi opfordrer til, at der løftes i fællesskab.

Danmarks veteranpolitik bygger videre på et solidt fundament af eksisterende tiltag. Ny viden og nye erfaringer skal løbende komme veteraner og deres pårørende til gode. Veteranpolitikken vil derfor blive evalueret om to år, så vi sikrer, at vi når målet: At Danmarks veteraner anerkendes for deres indsats og støttes, når der er behov.

Gitte Lillelund Bech
Forsvarsminister

Kort om baggrunden

1

Danmarks sikkerhed, frihed og velstand er på godt og ondt afhængig af den globale udvikling. Tryghed og stabilitet udfordres af nye trusler, som fx international terrorisme, ustabile stater og angreb på den internationale samhandel, hvilket har haft en stigende indflydelse på sikkerhedspolitikkens horisont og virkemidler.

Udsendelse af militære styrker er et væsentligt bidrag til en aktiv dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Forsvaret bidrager til at forebygge konflikter og krig samt til at fremme demokrati, frihed og respekten for de basale menneskerettigheder.

Medarbejdere i forsvaret har pligt til at gøre tjeneste uden for landets grænser. Pligten til at lade sig udsende med våben i hånd er et grundvilkår for forsvarets militære medarbejdere. Udsendelsesforpligtelsen har imidlertid en række konsekvenser for medarbejdernes arbejds- og privatliv.

De seneste 20 år har Danmark øget antallet af udsendte soldater i internationale operationer mærkbart. Konfliktmiljøet og truslerne er samtidig blevet hårdere, hvilket har medført flere sårede og omkomne soldater.

Forsvaret har gjort en stor indsats for at følge op på de stigende udfordringer for den enkelte veteran og veteranernes pårørende før, under og efter en udsendelse. Veteraner støttes bedst med udgangspunkt i en helhedsorienteret tilgang til den enkelte. Det er derfor vigtigt, at opgaven løses i samarbejde mellem stat, region og kommune.

Definition

Ved en veteran forstås en person, der – som enkeltperson eller i en enhed – har været udsendt i mindst én international operation. Personen kan fortsat være ansat i forsvaret eller anden myndighed, men kan også være overgået til det civile uddannelsessystem, arbejdsmarked eller andet.

Regeringens veteranpolitik

2

Regeringens holdning er, at det danske samfund skal give veteranerne en værdig modtagelse efter deres indsats som udsendte af Danmark.

Der er allerede iværksat en lang række tiltag, for at sikre anerkendelse og støtte. Offentlige myndigheder og frivillige organisationer bidrager til at anerkende og støtte veteranerne og deres pårørende.

Regeringen ønsker med veteranpolitikken at opnå, at:

- Forsvarets medarbejdere forberedes bedst muligt før udsendelsen til deltagelse i internationale operationer og i perioden efter hjemkomsten til at tackle eventuelle udfordringer.
- Veteranernes pårørende støttes under hele forløbet.
- Veteraner anerkendes for den meget vigtige indsats, de har ydet for den danske stat.
- Samfundet gennem en helhedsorienteret indsats giver en hurtig, relevant, koordineret og respektfuld behandling af veteraner, der er blevet såret fysisk eller psykisk i international tjeneste.

Hvad det mere konkret betyder, fremgår af kapitel 4 om anerkendelse og støtte.

Beriget af oplevelser og erfaringer

I 2008 blev veteraner fra Kosovo og Afghanistan spurgt om deres oplevelser. De fleste veteraner oplevede deres udsendelse mere berigende end belastende. Personlig udvikling, kammeratskab og det at være med til at gøre en forskel er blandt oplevelserne, som vægtes højt.

Kilde: Forsvarets psykologer

Udfordringer

3

Veteraner generelt

Danmarks veteraner har blandt andet været indsat i følgende missioner:

- Hæren: Efter invitation fra den afghanske overgangsregering oprettede FN's sikkerhedsråd i december 2001 en international sikkerhedsstyrke til at bistå Afghanistan med opretholdelse af sikkerheden i landet.

- Søværnet: Søværnet har i Aden-bugten ledet og deltaget i en international flådestyrke, der opererer ved Afrikas Horn for at skabe maritim sikkerhed i området og i den forbindelse bekæmpe piratvirksomhed.

- Flyvevåbnet: Folketinget besluttede i 1998 at imødekomme en anmodning fra NATO om støtte med kampfly til operation Allied Force over Kosovo.

- Danmark ledte i 2009 felthospitalet i Camp Bastion i Afghanistan i tre måneder. Omkring 100 danske læger, sygeplejersker og andet sundhedsfagligt personale bemandede felthospitalet sammen med amerikanske og britiske kollegaer.

På trods af de mange forskellige opgaver har veteranerne ofte sammenfaldende oplevelser og ønsker. Et centralt og fælles tema for veteranerne er, at de ønsker, at deres indsats anerkendes. Den nationale flagdag for Danmarks udsendte, Monument for Danmarks Internationale Indsats, hjemkomstparader og uddeling af medaljer er eksempler på det officielle Danmarks anerkendelse. En anerkendelse, der er et supplement til den anerkendelse, som veteranerne møder fra deres nære omgivelser.

Sårede og omkomne i perioden 1992 – september 2010

Mission	Udsendte	Fysisk sårede	Varige mén	Omkomne
Balkan	ca. 29.000	36	10	12
Irak	ca. 6.500	19	10	8
Afghanistan	ca. 10.500	147	70	37
Øvrige	ca. 4.500	0	0	5
I alt	ca. 50.500	202	90	62

I perioden har der i alt været ca. 50.500 udsendelser fordelt på ca. 26.000 veteraner.

'Sårede' omfatter alene fysisk sårede, da der ikke foreligger sikre oplysninger over antallet af veteraner, der har behandlingskrævende psykiske lidelser som følge af deres udsendelse.

Det gør vi i dag: Psykologsamtale ved hjemkomst

Veteraner fra missioner med mange kamphandlinger (som fx Irak og Afghanistan) skal efter hjemkomst til Danmark deltage i en individuel samtale med en psykolog for at afklare, om de umiddelbart har behov for støtte (siden 2003).

Mange veteraner har oplevet at få større viden om sig selv gennem deres udsendelse. Mødet med en lokalbefolkning med andre kulturelle normer i et konfliktområde og radikalt anderledes problemer end i Danmark har givet mange udsendte nye kundskaber.

Anerkendelse er således også at erkende og sætte pris på de faglige og personlige kompetencer, som veteranerne får under deres udsendelse.

Tiden før udsendelsen er præget af intensiv uddannelse og træning, så soldaten forberedes til den specifikke mission. Under udsendelsen kan hverdagen være præget af ventetid og rutineopgaver afbrudt af intense perioder med belastende og uvante situationer. I de fleste konfliktområder vil der være forskellige farer afhængigt af, hvordan den konkrete situation er. Improviserede sprængladninger og ildkamp er eksempler på konkrete trusler mod den enkelte soldats liv. Nød blandt lokalbefolkningen, overgreb på civile, tilskadekomne og omkomne kollegaer er andre eksempler på oplevelser, som udsendte soldater skal kunne forholde sig konkret til. De mange fremmede påvirkninger og belastende situationer gør, at de fleste bliver påvirket både fysisk og psykisk. Det er normale reaktioner på usædvanlige oplevelser.

Opgaverne i missionsområderne er meget komplekse og kræver, at soldaten har et højt mentalt beredskab. Danske soldater skal fx ikke alene kunne bekæmpe oprørsstyrker, beskytte lokalbefolkningen og være med til at stabilisere et område. De skal også kunne indgå i et dynamisk samspil med de aktører, der er ansvarlige for den civile genopbygnings- og udviklingsindsats og med den lokale befolkning.

Efter udsendelsen skal veteranen tilpasse sig en dansk hverdag igen. Det mentale beredskab skal bringes ned på samme niveau som før udsendelsen. Det kan være svært efter en periode, hvor høj intensitet har været normen. Nogle veteraner har også ændrede fysiologiske reaktioner. På baggrund af en længere udsendelsesperiode med højt beredskab kan fx adrenalinproduktion være øget. Det er helt normalt, at det tager tid at komme tilbage til det niveau, man havde før udsendelsen.

Det gør vi i dag: Fra 'Battlemind' til 'Homemind'

Enheder, der har været i Afghanistan, er samlet i op til 3 måneder efter hjemkomsten. Veteranerne får mulighed for i fællesskab at bearbejde oplevelserne og vænne sig til overgangen til en civil tilværelse (første program var i 2008).

De pårørende

Før udsendelsen ønsker de pårørende at få så mange informationer som muligt om udsendelsen. De ønsker fx viden om de generelle vilkår, som soldaten lever under i missionsområdet, og om hvilke tilbud om støtte, der er til rådighed for soldaten og de pårørende. De pårørende ønsker, at det er let at få adgang til informationerne. Derfor gør forsvaret en stor indsats for at informere pårørende.

Ingen i en familie er upåvirket af en udsendelse. Alle vil være følelsesmæssigt påvirket og bekymrede. En del pårørende har en række praktiske udfordringer som at aflevere og hente børn i institution, indkøb, pasning af husdyr mv. Vilkår, der deles med andre borgere, som også har en pårørende, der i perioder arbejder langt borte fra hjemmet.

For soldatens pårørende suppleres de praktiske udfordringer dog ofte med en ængstelse over den risiko, som den udsendte er udsat for. Afsavn og angsten for at miste kan blive forstærket, når medier fortæller om kampe i missionsområdet. Den følelsesmæssige uro kan medføre behov for øget støtte fra familie og venner og i nogle tilfælde fra en psykolog.

Tilsvarende kan børn være kraftigt påvirket af både udsendelsen og den efterladte partners bekymringer og ændrede reaktioner. Derfor kan børn have behov for at tale med en voksen om deres bekymringer.

De pårørende skal være tålmodige, når veteranen vender hjem og skal tilpasse sig et normalt hverdagsliv. For børn, hvis ene forælder har været bortrejst, kan det tage tid at vænne sig til, at der igen er to forældre, der stiller krav og skaber vilkårene i hjemmet.

Hvis en soldat såres, er det ikke kun soldaten, der belastes, men i høj grad også de pårørende – der skal omstille sig til et samliv med en partner, der har en fysisk eller psykisk skade.

Det gør vi i dag: Psykologbistand

Alle veteraner, som under en international mission har været udsat for traumatiserende hændelser eller har problemer med at tilpasse sig igen efter en udsendelse, kan få psykologbistand. Tilbuddet er tidsubegrænset og gælder også for veteranens pårørende under og efter udsendelsen (siden 1997).

De sårede

Langt de fleste veteraner vender hjem uden fysiske eller psykiske skader. Veteraner, som såres enten fysisk eller psykisk, møder forskellige udfordringer, som samfundet har en forpligtigelse til at hjælpe med at tackle.

De fysisk sårede

Veteraner med varige og invaliderende skader har ofte behov for specielt tilrettede og dyre hjælpemidler. De er typisk veltrænede unge, som er vant til et højt aktivitetsniveau. Veteranerne kan opleve, at det offentliges niveau for fx specialiserede tilbud og genoptræning ikke er tilfredsstillende.

Fysisk sårede veteraners behov er ofte komplekse, og det er nødvendigt, at statslige, regionale og kommunale myndigheders indsats koordineres. Veteranerne har typisk ikke tidligere været afhængige af det offentlige system. Derfor kan det synes uoverskueligt at få overblik over, hvilke muligheder for hjælp der er, hvilke rettigheder man har, og hvordan man finder rundt i systemet. Det gælder især i en periode, hvor hele ens liv, fx forestillinger om karriere og fritidsinteresser, skal genovervejes.

Det gør vi i dag: Handicapvenlige boliger

I København har forsvaret etableret to handicapvenlige lejligheder, som sårede veteraner kan bruge, indtil hjemkommunen finder en egnet bolig (siden 2009).

De psykisk sårede

Det er normalt at reagere på ubehagelige hændelser. For de fleste forsvinder reaktionerne igen inden for en kortere periode. For en mindre gruppe kan reaktionerne udvikle sig til en egentlig behandlingskrævende psykisk sygdom.

Efter hjemkomsten kan veteraner få forbigående psykiske vanskeligheder, fx karakteriseret ved rastløshed, tristhed, social tilbagetrækning, opfarenhed og aggression. Problemerne kan komme til udtryk i fx angst, aggressiv adfærd eller misbrug af enten alkohol eller euforiserende stoffer. Hvis symptomerne fortsætter, kan de få en mere permanent karakter. Disse problemer er en hård belastning – også for veteranens pårørende. Det er vigtigt, at veteranen får hjælp og støtte så hurtigt som muligt.

Situationen for veteraner med psykiske problemer kan kompliceres af sociale forhold som fx brudte parforhold, hyppigt sygefravær eller mere almindelige problemer med at finde tilbage til en normal dagligdag.

Særligt de psykisk sårede veteraner synes, at de offentlige myndigheder generelt mangler forståelse for de problemer, der kan opstå som en følge af udsendelsen. Psykisk sårede veteraner har ofte forventninger om, at der tages særlige hensyn. Offentlige instanser kan på den anden side have vanskeligt ved at få afdækket de konkrete problemer og have svært ved at få de nødvendige oplysninger fra veteranen.

Som det er i dag, kan kun Rigshospitalet tilbyde psykiatrisk bistand med baggrund i militærfagligt kendskab. For veteraner, der bor langt væk fra hovedstaden og fx har en svær psykisk belastningsreaktion, vil den geografiske afstand i sig selv kunne være en barriere.

Psykisk sårede veteraner kan have en oplevelse af, at hjemkommunen ikke har den ønskede erfaring, og at der er en generel mangel på viden om veteranernes særlige vilkår.

Psykisk sårede veteraner kan have en betydelig modstand og skepsis mod at henvende sig til behandlingssystemet og kan reagere kraftigt, hvis de oplever sig afvist.

Psykiske problemer kommer i visse tilfælde til udtryk lang tid efter hjemkomsten. Veteraner og pårørende får beskrevet, hvilke symptomer de skal være opmærksomme på, og hvilke muligheder der er for at blive behandlet af forsvarets psykologer – også efter hjemsendelse. Forsvarets psykologer kender ikke til alle veteraner, der har psykiske problemer. Det skyldes enten, at problemet ikke erkendes af den enkelte veteran, eller at den pågældende ikke ønsker hjælp fra forsvaret.

Det gør vi i dag: Spørgeskema

Forsvaret sender spørgeskemaer til veteraner seks måneder efter deres hjemkomst. De kan her fortælle om deres oplevelser og reaktioner efter udsendelsen. Forsvarets psykologer tager kontakt til veteraner, der viser indikationer på støttebehov, med mindre veteranen specifikt frabeder sig dette (siden 1997).

Fokus på de psykisk sårede

Forsvarsministeriet og Sundhedsministeriet gjorde i 2009 regionerne og kommunerne opmærksom på, at veteraner med psykiske problemer kan have særlige udfordringer. Der blev samtidigt informeret om de eksisterende tilbud i forsvaret og sundhedsvæsenet.

Anerkendelse og støtte

4

Det er regeringens politik, at veteraner skal anerkendes for deres indsats, og at de og deres pårørende skal støttes, når der er behov for det. Politikken gennemføres ved en række initiativer, der supplerer de eksisterende tilbud, som stat, regioner og kommuner stiller til rådighed for alle borgere. Initiativerne bygger ovenpå det allerede eksisterende fundament af tiltag, som blandt andet forsvaret har taget i de senere år. I den forbindelse er det også vigtigt at fremhæve og værdsætte den store indsats på området, som sker i regi af frivillige organisationer.

I forhold til de sårede veteraner er det vigtigt for regeringen, at der tages udgangspunkt i den enkelte veterans situation. Der skal gives den bedst mulige hjælp, så veteranen hurtigst muligt igen kan bidrage til samfundet – også til glæde for veteranen selv og de pårørende.

Forsvaret har et særligt ansvar i forhold til de udsendte soldater og deres pårørende. Det overordnede formål med indsatsen er at udsende kompetente soldater og hjemtage kompetente mennesker.

Det gør vi i dag: Folketinget giver skattefrihed til soldaterlegater

Legater, der tildeles til støtte for danske soldater og civilt ansatte, som er kommet fysisk eller psykisk til skade i internationale operationer, er fritaget for skat. Det gælder også legater, der gives til pårørende, når den udsendte er omkommet eller kommet til skade.

Modtagelsen af et skattefrit soldaterlegat har ikke betydning for beregningen af kontant- eller starthjælp.

Anerkendelse

Regeringen indførte i 2009 en officiel flagdag for Danmarks udsendte. Flagdagen markeres hvert år den 5. september.

I 2010 godkendte Hendes Majestæt Dronningen indstiftelsen af en række nye medaljer, der kan tildeles den enkelte veteran som et håndfast symbol på anerkendelse.

Veteraner der såres fysisk i internationale operationer kan modtage forsvarets Medalje for Sårede i Tjeneste. Regeringen anerkender psykiske skader på lige fod med fysiske skader. Der tages derfor initiativ til, at:

Anerkendelsen af fysisk og psykisk sårede ligestilles. Forsvarets Medalje for Sårede i Tjeneste vil fremadrettet kunne tildeles psykisk sårede.

I respekt for de mange, der har været udsendt til konflikt- og katastrofeområder, for dem der er udsendt nu, de der udsendes i fremtiden, og for de der er omkommet, har regeringen besluttet, at der i 2011 skal etableres et monument over Danmarks internationale indsats siden 1948. Monumentet placeres på Prinsessens Bastion i Kastellet i København.

Kontanthjælp frem for starthjælp

Regeringen vil i efteråret 2010 fremsætte et lovforslag, der har til formål at sikre, at veteraner, der har været udsendt på militær mission for den danske stat, kan medregne opholdet til at opfylde kravet om ophold her i riget i sammenlagt 7 år inden for de seneste 8 år, for at kunne få kontanthjælp frem for starthjælp.

Regeringen anerkender veteraners kompetencer

Veteraners kompetencer og erfaringer skal nyttiggøres. Anerkendelse af veteraners kompetencer, der er opbygget under henholdsvis uddannelsen i forsvaret og siden styrket i missionsområdet, bør udvikles gennem realkompetencevurdering. Der tages derfor initiativ til, at:

Grundlaget for realkompetencevurdering og vejledning styrkes. Uddannelsesstederne og Ungdommens Uddannelsesvejledning informeres om de kompetencer, som veteraner opnår i forbindelse med uddannelsen og udstationeringen, således at veteranerne får størst muligt udbytte af deres kompetencer i forbindelse med videre uddannelse. Endvidere vil Undervisningsministeriet og Forsvarsministeriet med de enkelte veteraners samtykke videregive oplysninger om veteraner under 25 år til Ungdommens Uddannelsesvejledning, således at de pågældende unge vejledes bedst muligt i forbindelse med valg af ungdomsuddannelse

Veteraners kompetencer skal synliggøres. Veteraners kompetencer skal beskrives og værdifastsættes i forhold til det offentlige uddannelsessystem for derved at skabe gennemsigtighed og sammenlignelighed samt lette vilkårene for meritering; særlig i forhold til de veteraner, der forlader forsvaret. Der tages derfor initiativ til:

Etablering af et projekt i rammen af Statens Center for Kompetence- og Kvalitetsudvikling med formål at klarlægge veteraners realkompetencer. På baggrund af realkompetencevurderingen får veteranen et kompetencekort, der beskriver viden, færdigheder og kompetencer i relation til fortsat uddannelse i det offentlige uddannelsessystem samt i forhold til beskæftigelsesmuligheder på arbejdsmarkedet.

Projektet gennemføres indledningsvis som et pilotprojekt for enheder fra hæren.

Håndgribeligt bevis på udsendelse

Den enkelte veterans indsats i internationale missioner dokumenteres. Der tages derfor initiativ til, at:

Veteraner efter international tjeneste modtager et veterankort, som dokumenterer og anerkender, at veteranerne har gennemført international tjeneste.

Støtte

Forsvarets støttende tiltag fokuserer både på veteranerne og på deres pårørende. Der er tale om en bred vifte af tiltag, som tilbydes før, under og efter udsendelsen.

For at støtte og følge soldaten og dennes pårørende under et udsendelsesforløb har forsvaret etableret en såkaldt kontaktofficersordning.

Kontaktofficeren er bindeled mellem forsvaret og de pårørende både før, under og efter udsendelsen. Kontaktofficeren kan kontaktes døgnet rundt og er typisk de pårørendes indgangsvinkel til forsvarets støttetilbud.

Regeringen styrker forsvarets støttetilbud

Forsvarets støttetilbud styrkes ved, at resurserne samles. Ét center til anerkendelse og støtte – én indgang. Der tages derfor initiativ til, at:

Der oprettes et veterancenter, som yder service til veteraner, pårørende og andre aktører på veteranområdet. Dermed bliver der én indgang for henvendelser om veteraner og ét telefonnummer, som er åbent døgnet rundt alle ugens dage. Veterancentret skal fx:

- Besvare spørgsmål om forhold i forbindelse med udsendelse i internationale missioner.
- Rådgive om støttemuligheder i den offentlige sektor og i forsvaret.
- Give en helhedsorienteret støtte, i de tilfælde hvor veteranen fx har både sociale og psykiske vanskeligheder.
- Støtte hvis løsning af veteranens problemer involverer kommunen, flere forskellige offentlige myndigheder eller eksempelvis går på tværs af stat, region og kommune.

Forsvarets resurser på veteranområdet fx uddannelsesvejledere, psykologer og socialrådgivere samles fysisk i veterancentret. Centeret skal sørge for, at indsatsen løbende udvikles i alle forhold, der vedrører anerkendelse og støtte til veteraner og pårørende. Veterancentret vil tage initiativ til samarbejde, der går på tværs af den offentlige sektor, og vil i den forbindelse inddrage og i nødvendigt omfang konsultere Den Nationale Videns- og Specialrådgivningsfunktion. Veterancentrets koordinerede indsats skal kvalificeres og udvikles blandt andet gennem forskning og ved erfaringsudveksling med fx NATO partnere.

Orienteringer, psykologisk forebyggelse mv. – også for de pårørende

For at forberede soldaterne på de udfordringer, som de kan møde, mens de er udsendt, gennemfører forsvaret en række orienteringer forud for udsendelsen. Formålet er blandt andet at forebygge eventuelle psykiske reaktioner. Samtidig har forsvaret også fokus på den opfølgende indsats.

Under udsendelsen kan soldaterne blive involveret i forskellige voldsomme hændelser, som kræver en krisepsykologisk indsats. For at kunne forebygge eventuelle psykiske skader bliver chefer og førere uddannet af forsvarets psykologer i forebyggelse og håndtering af belastende hændelser.

Samtidig er der også fokus på at forberede den enkelte soldat. Alle soldater orienteres før udsendelsen om, hvordan de kan forebygge eventuelle kriser og om tegn på psykiske reaktioner.

Regeringen vil styrke indsatsen for at forebygge psykiske reaktioner. Der tages derfor initiativ til:

Den udvælgelse som sundhedsfagligt personale allerede foretager af soldater til internationale operationer videreudvikles, herunder vurderes soldatens parathed til udsendelse.

Forsvaret ønsker også at støtte de pårørende og at anerkende den indsats, som de yder. Derfor er en række af forsvarets initiativer målrettet de pårørende.

En vigtig del af støtten til de pårørende er orienteringer om den mission, som soldaten udsendes til, samt om de støttemuligheder, der tilbydes de pårørende. Disse orienteringer gennemføres i forbindelse med pårørendearrangementer, der gennemføres både før og under udsendelsen. Her orienteres de pårørende om den aktuelle mission og om de forhold, man som pårørende skal være opmærksom på. De pårørende møder kontaktofficeren, og de bliver orienteret om typiske psykiske reaktioner, støttemuligheder, familienetværk samt kontaktmuligheder ved eventuelle behov for støtte.

Hvad er der allerede gjort?

Forsvaret har gennemført en lang række tiltag, der har haft stor betydning på området.

På Forsvarsministeriets hjemmeside www.fmn.dk findes en samlet oversigt over anerkendende og støttende tiltag.

Udsendtes børn kan være kraftigt påvirket af udsendelsen og den efterladte partners bekymringer og ændrede reaktioner. Derfor kan børn have behov for en særlig støtte. Indsatsen for at støtte børnene, herunder effekten af de oprettede støttegrupper for børn, skal undersøges. Der tages derfor initiativ til:

Udsendelsens påvirkning af partner og børn undersøges med henblik på eventuelt at øge støtten til pårørende yderligere.

Regeringen styrker viden og forebyggelse

For hele tiden at kunne målrette og optimere indsatsen på veteranområdet skal den videreudvikles på baggrund af konkret viden baseret på videnskabelig og systematisk opfølgning på forsvarets erfaringer og international forskning. Der tages derfor initiativ til, at:

Der oprettes et permanent videncenter. Viden om veteraners forhold skal nyttiggøres til blandt andet at forebygge skader, evaluere og udvikle indsatsområder og samarbejdet med eksterne forskningsinstitutioner, så indsatsen for veteraner og pårørende sker på et stadigt mere kvalificeret grundlag.

Regeringen øger den opfølgende indsats

Forsvaret gennemfører et hjemkomstprojekt for veteraner fra Afghanistan. I projektet, der kaldes "Akklimatisering og Reintegration", er enheden samlet i en tre måneders periode efter hjemkomsten. Veteranerne får derved mulighed for i fællesskab at bearbejde oplevelserne. Samtidig vænner veteranerne sig til overgangen til en civil tilværelse. Veteranerne får også mulighed for at afdække deres kompetencer og rustes dermed til at kunne søge et civilt job, en uddannelse eller en stilling i forsvaret.

For bl.a. at imødegå psykiske eftervirkninger har forsvaret iværksat en række andre opfølgende initiativer til støtte for hjemvendte veteraner.

Fx skal veteraner fra hårde missioner efter hjemkomsten til Danmark deltage i en samtale med en psykolog for at afklare, om der er et behov for støtte.

Efter hjemsendelsen gennemfører forsvaret hjemkomstarrangementer for de tidligere udsendte enheder. Her får soldaterne mulighed for at møde gamle kammerater og tale om deres oplevelser og erfaringer. Samtidigt kan forsvaret følge op på eventuelle psykiske reaktioner hos veteranerne.

Seks måneder efter endt mission får veteranen et spørgeskema, hvor der skal svares på, hvilke oplevelser og reaktioner veteranen har haft efter hjemkomsten. Forsvarets psykologer retter henvendelse til de veteraner, hvis besvarelse viser tegn på, at der er behov for støtte.

Ingen borgere påtvinges psykologisk eller psykiatrisk hjælp. Psykisk sårede veteraner skal dog i højere grad end tidligere opsøges og tilbydes hjælp. Der tages derfor initiativ til, at:

Der foretages en aktiv opfølgning på veteraner, hvis ansættelsesforhold med forsvaret er ophørt. Målet er, at kontakten med veteraner vedligeholdes inden for de første år efter overgangen til det civile liv.

Forsvaret styrker udvalgte veteraners evne til at yde kammeratstøtte. Rammerne for kammeratstøtte defineres tydeligt og på en sådan måde, at resultatet er, at forsvarets social- og sundhedsfaglige personale inddrages ved behov.

Regeringen øger støtten til den sårede soldat

Forsvaret er arbejdsgiver for udsendte soldater. Arbejdsgiveransvaret løftes blandt andet gennem en lang række af tiltag, der skal gavne medarbejderne. Sårede veteraner har ofte særlige behov for støtte. Forsvaret har derfor naturligt et særligt ansvar for at hjælpe de veteraner, der er såret i tjeneste for Danmark.

Forsvaret yder støtte til de veteraner, der er kommet til skade under udsendelse. Indsatsen fra læger, psykologer, juridiske rådgivere, kontaktofficerer mv. koordineres. Samtidig hjælper forsvaret den sårede veteran med at få overblik over mulighederne for at få støtte fra det offentlige system, fx i form af boligindretning, arbejdsskadeserstatning, arbejdspladsindretning mv.

Støtte til den sårede veteran skal tage udgangspunkt i den enkeltes situation, så veteranen gives de bedst mulige vilkår for rehabilitering.

Fysisk hårdt sårede veteraner har ofte meget komplicerede og omfattende skader, der medfører lange genoptræningsperioder. Regeringen vil yde de sårede den bedst mulige behandling og de bedst mulige vilkår for genoptræning. En indsats som også vil komme andre tilskadekomne borgere til gode.

Genoptræning for fysisk sårede

Private fonde har gennem donationer styrket den specialiserede genoptræning for fysisk skadede veteraner (og andre patienter) på Rigshospitalet. Donationer sikrer blandt andet anskaffelse af moderne fysio- og ergoterapeutisk genoptræningsudstyr.

Veteraner som såres, fx af nedgravede sprængladninger, kan risikere, at skaderne fører til amputationer. Veteranerne har før deres tilskadekomst dyrket intens fysisk træning og skal så vidt muligt gives mulighed for at genoptage et aktivt idrætsliv. Regeringen vil derfor tage initiativ til:

En markant styrket indsats for de fysisk sårede. Der ansættes yderligere personale på Rigshospitalets afdelinger involveret i genoptræning af skadede soldater, og der anskaffes yderligere genoptrænings-udstyr. Danske behandleres kompetencer inden for genoptræning af sårede veteraner skal styrkes gennem erfaringsudveksling med udenlandske behandlere. I regi af forsvaret vil veteraner med amputationer blive tilbudt sportsproteser, så sårede soldater efter eget ønske og behov kan genoptage et aktivt idrætsliv.

Med henblik på at styrke adgangen til viden om sårede veteraners særlige forhold tages der initiativ til, at:

Veteraner bliver en del af Den Nationale Videns- og Specialrådgivningsfunktions (VISO) målgruppe. VISO er en støttefunktion for både borgere, kommuner og specialinstitutioner, der kan rette henvendelse til VISO for at få specialrådgivning og hjælp til udredning af problemstillinger på det socialfaglige område. I VISO findes faglige kompetencer og specialiseret viden på området. VISO kan derfor indgå som støttefunktion til kommuner og specialinstitutioner i sager, hvor den enkelte kommune ikke har opbygget ekspertise. Borgere kan ligeledes rette direkte henvendelse til VISO. Ved at veteranerne omfattes af VISOs målgruppe sikres det, at en veteran med et specielt kompliceret behov mødes med den højeste ekspertise, uanset om veteranen bor og arbejder i Nordjylland eller på Bornholm. Samtidig kan veterancenteret benytte VISOs viden i relevante sager.

Der gennemføres undervisning for kommunale sagsbehandlere og distriktspsykiatriens medarbejdere om veteraners forhold. I tilrettelæggelsen af undervisningen inddrages erfaringer fra kommuner og sundhedsvæsnet. Undervisningen gennemføres i regi af det nye veterancenter. Der etableres desuden en digital indgang til eksempler på god praksis, så kommunernes jobcentre, socialpsykiatri mv. kan trække på eksisterende viden.

Gratis psykologhjælp – også til de pårørende

Forsvaret tilbyder psykologbistand til alle veteraner, som under en international mission har været udsat for traumatiserende hændelser eller har problemer med at tilpasse sig hverdagen efter en udsendelse. Der er ingen forældelsesfrist på dette tilbud, der også gælder for hjemsendte veteraner. Tilbuddet omfatter ligeledes veteranernes pårørende. Psykologerne kan endvidere tilbyde parterapi til veteranerne og deres pårørende, idet en udsendelse kan være en stor belastning for parforholdet.

Tilbuddet om psykologbistand gælder til behandling ved forsvarets egne psykologer i København, men også til behandling ved én af de ca. 50 privatpraktiserende psykologer rundt om i landet, der er tilknyttet forsvarets netværk.

Psykisk sårede veteraners adgang til støtte fra psykolog eller socialrådgiver styrkes, så flere med behov for støtte benytter de eksisterende muligheder. Der tages initiativ til, at:

Adgangen til samtale med en af forsvarets socialrådgivere, psykologer eller netværkspsykologer forbedres. Visitationssamtaler skal i den forbindelse kunne aftales gennemført andre steder end på forsvarets etablissementer fx på de nye veteranhjem.

Regeringen udvider adgangen til den psykiatriske specialviden

Nogle psykisk sårede veteraner kan få behov for psykiatrisk behandling. I dag er den højt specialiserede psykiatriske behandling centraliseret ved Rigshospitalet. Forsvaret har indgået en aftale med Krise- og Katastrofepsykiatrisk Center i København om vurdering og eventuel behandling af soldater med psykiske efterreaktioner.

Den begrænsede tilgængelighed er et problem for patienterne. Der tages derfor initiativ til, at:

Der udvikles og etableres et højt specialiseret tilbud i sygehusvæsenet målrettet patienter med psykiatriske lidelser, primært svær posttraumatisk belastningsreaktion på baggrund af tjenesterelaterede belastninger i relation til udsendelse.

Højt specialiserede tilbud målrettet patientgruppen etableres flere steder i landet i relation til eksisterende multidisciplinære psykiatriske specialiserede funktioner i sygehusvæsenet.

Opsøgende indsats

Forsvaret sendte i 2007 ca. 20.000 breve til tidligere udsendte. Formålet var blandt andet at gøre opmærksom på den tidsubegrænsede mulighed for støtte fra forsvarets psykologer. 200 veteraner ønskede efterfølgende støtte fra psykologer.

Det gør vi i dag: Når en soldat såres alvorligt eller dør

Forsvarets særlige erstatnings- og godtgørelsesordning:

Ved 100 % varigt mén	3.653.500 kr.
Ved tab af forsørger	2.436.000 kr.
Ved ikke-forsørgertab (erstatning til boet)	1.216.500 kr.

Eksempel:
En soldat med en årsløn på 275.000 kr. mister under kamp begge sine ben og får skader i maven. Méngrad 120 % og erhvervsevnetab 50 %.

Arbejdsskadesforsikringsloven	902.400 kr.
Forsvaret	3.653.500 kr.
I alt (skattefrit)	4.555.900 kr.

Erstatning for erhvervsevnetab. Veteranen tilkendes et erhvervsevnetab på 50 % og vil frem til det fyldte 67. år modtage et månedligt skattepligtigt beløb på kr. 9.167.

Økonomisk tryghed

Udover den almindelige godtgørelse og erstatning efter arbejdsskadesikringsloven og aftale gruppelivsforsikringer er soldater udsendt til internationale operationer omfattet af forsvarets særlige erstatnings- og godtgørelsesordning. Denne ordning er etableret, fordi det kan være meget svært for den enkelte soldat at forsikre sig i forbindelse med udsendelse til krigsområder. Hovedsigtet med ordningen er at sikre soldaten eller dennes familie i tilfælde af, at soldaten dør eller kommer til skade under udsendelsen. Forsikringssummen bliver udbetalt uafhængigt af almindelige arbejdsskadeforsikringer og eventuelle andre private forsikringer.

Ménprocenter for psykisk skader undersøges

Psykisk sårede veteraner lever med særlige gener og ulemper. Regeringen tager derfor initiativ til, at:

Arbejdsskadestyrelsen undersøger nærmere, om der måtte være behov for at justere ménprocenterne for følgerne hos psykisk sårede veteraner og andre.

De frivillige og faglige organisationer

Regeringen anerkender den store og vigtige indsats, som ydes af blandt andet frivillige. Veteraner kan eksempelvis i regi af de mange frivillige foreninger og de faglige organisationer dele deres oplevelser med andre veteraner, der kender sammenhængen og har forståelse for de særlige problemer, der kan opstå efter udsendelse. Der ligger desuden en stor anerkendelse af veteranerne i, at så mange uegennyttigt stiller op for at hjælpe.

Nogle opgaver løftes desuden bedst i en anden kontekst. Fx i situationer hvor den tidligere arbejdsgiver, eller offentlige myndigheder i det hele taget, fravælges. Her har de frivillige og organisationerne en væsentlig funktion i forhold til at skabe kontakt til de veteraner, der isolerer sig fra de etablerede tilbud. Kontakten giver mulighed for at hjælpe den sårede veteran videre til professionel behandling.

Regeringens kommende civilsamfundsstrategi sætter blandt andet fokus på at styrke rammerne for samarbejdet mellem de frivillige sociale organisationer, det offentlige og erhvervslivet. Regeringen er opmærksom på det potentiale, der ligger i at inddrage civilsamfundet i løsningen af sociale problemstillinger i forhold til målgrupper som fx psykisk sårede veteraner.

De frivillige og faglige organisationers indsats støttes og koordineres

De frivillige og faglige organisationers indsats støttes og koordineres til gavn for veteraner og pårørende. Der tages derfor initiativ til, at:

De frivillige organisationer gives bedre mulighed for at koordinere indsatsen. Der oprettes et veteransekretariat for at give bedre mulighed for fx at løfte større opgaver, der går på tværs af de forskellige foreninger. Veteransekretariatet vil kunne koordinere opgaver som indsamling og fordeling af sponsorater mv.

Hjemmesider i forsvaret og hos de frivillige organisationer koordineres for at give et bedre overblik. En koordination af informationer vil samtidig kunne nyttiggøres som informationsdatabase for andre offentlige myndigheder.

Evaluering

Veteranområdet er komplekst, særligt hvad angår forhold for psykisk sårede veteraner, hvor ny viden til stadighed kvalificerer den samlede indsats. Indsatsen på veteranområdet vil løbende blive udviklet, og veteranpolitikken vil blive evalueret efter 2 år. I forbindelse med evalueringen vil der blive gennemført en konference med repræsentanter fra bl.a. de faglige organisationer samt de frivillige aktører.

Det gør vi i dag: Veteranhjem

Med støtte fra blandt andet forsvaret og fonde er der etableret tre veteranhjem, hvor veteraner og deres pårørende kan mødes. Frivillige med tilknytning til soldater- eller marineforeninger og med interesse for sagen står for den daglige drift (siden 2010).

Nye initiativer i regeringens veteranpolitik

- Der oprettes et veterancenter, der koordinerer indsatsen for veteraner og pårørende.
  Ansvarlig: Forsvarsministeriet

- Der oprettes et veteransekretariat til støtte for frivillige organisationer.
  Ansvarlig: Forsvarsministeriet

- Der oprettes et videncenter.
  Ansvarlig: Forsvarsministeriet

- Styrket indsats for de fysisk sårede.
  Ansvarlig: Indenrigs- og Sundhedsministeriet samt Forsvarsministeriet

- Psykisk sårede veteraners behandling styrkes.
  Ansvarlig: Indenrigs- og Sundhedsministeriet

- Udvælgelse af soldater til udsendelse styrkes.
  Ansvarlig: Forsvarsministeriet

- Veteraner bliver en del af målgruppen for Den Nationale Videns- og Specialrådgivningsfunktion (VISO).
  Ansvarlig: Socialministeriet

- Kommunale sagsbehandlere undervises om veteraners forhold.
  Ansvarlig: Forsvarsministeriet

- Grundlaget for realkompetencevurdering og vejledning styrkes.
  Ansvarlig: Undervisnings- og Forsvarsministeriet

- Der udstedes kompetencekort.
  Ansvarlig: Forsvarsministeriet

- Styrket adgang til psykologer og socialrådgivere.
  Ansvarlig: Forsvarsministeriet

- Kammeratstøtte forbedres.
  Ansvarlig: Forsvarsministeriet

- Opsøgende indsats over for tidligere ansatte veteraner styrkes.
  Ansvarlig: Forsvarsministeriet

- Udsendelsens påvirkning af partner og børn undersøges.
  Ansvarlig: Forsvarsministeriet

- Én indgang til web-baseret information.
  Ansvarlig: Forsvarsministeriet

- Døgnåben adgang til telefonisk støtte og rådgivning.
  Ansvarlig: Forsvarsministeriet

- Området vedrørende de vejledende mén-procenter efter psykiske skader for veteraner og andre undersøges.
  Ansvarlig: Beskæftigelsesministeriet

- Anerkendelse af fysisk og psykisk sårede ligestilles.
  Ansvarlig: Forsvarsministeriet

- Veterankort som legitimationsbevis udstedes.
  Ansvarlig: Forsvarsministeriet

Du kan læse mere om veteranpolitikken på Forsvarsministeriets hjemmeside:

www.fmn.dk

Anerkendelse og støtte
Regeringens veteranpolitik
Oktober 2010:32

Henvendelse om udgivelsen
kan ske til:
Forsvarsministeriet
Holmens Kanal 42
1060 København K
Telefon 33 92 33 20
Email fmn@fmn.dk
www.fmn.dk

ISBN trykt publikation
978-87-92480-83-5

ISBN elektronisk publikation
978-87-92480-84-2

Design BGRAPHIC
Tryk Rosendahls – Schultz Grafisk
Foto Forsvaret
Oplag 1.000

Publikationen kan hentes på
www.fmn.dk